

صلى الله عليه وسلم

دانشکده علوم پایه

**بررسی میزان آشنایی دبیران شهرستان مشگین شهر با
ابزارهای سنجش پیشرفت تحصیلی و استفاده آنها از ابزارهای
سنجش پیشرفت تحصیلی**

نگارش

فراهم موسوی میرک

اساتید راهنما: دکتر مهدی سعادت، دکتر مسعود صدرالاشرفی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

دورشته آموزش فیزیک

تیرماه ۱۳۹۰

بسمه تعالی

مدیریت تحصیلات تکمیلی

تعهد نامه اصالت اثر

اینجانب فراهم موسوی میرک متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و ماخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از اعتبار ساقط خواهد بود.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی می باشد.

فراهم موسوی میرک

نام و نام خانوادگی دانشجو:

امضاء

آدرس: تهران - لویزان - کدپستی ۱۶۷۸۸۸ - صندوق پستی ۱۶۳-۱۶۷۸۵ تلفن ۹-۲۲۹۷۰۰۶۰

نمابر ۲۲۹۷۰۰۱۱ پست الکترونیکی sru@sru.ac.ir

تاییدیه هیات داوران

تشکر و قدردانی ؛

با سپاس یکتا خالق هستی

از راهنمایی های ارزشمند و دلسوزانه جناب دکتر صدراالاشرافی و دکتر سعادت که افتخار شاگردی آنها را دارم تشکر و قدردانی می کنم.

همچنین از همه عزیزانی که به هر نحو در انجام این پژوهش مرا یاری فرمودند و در این کوتاه سخن مجال آوردن نام تک تک آنها نیست کمال تشکر و قدردانی را دارم.

چکیده

به دلیل اهمیت ارزشیابی در فرایند آموزش برآن شدیم تا طی تحقیقی میزان اطلاعات دبیران شهرستان مشگین شهر را از اصول علمی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و همچنین بکارگیری این اصول در تهیه سوالات آزمونهای پیشرفت تحصیلی توسط همان دبیران و در همان منطقه را مورد بررسی قرار دهیم برای اینکار ابتدا از دبیران یک آزمون چهار گزینه ای ۲۵ سوالی در مورد اصول سنجش ارزشیابی جهت تعیین میزان اطلاعات دبیران بعمل آوردیم سپس جهت تعیین میزان کاربرد اصول علمی سنجش و پیشرفت تحصیلی در تهیه سوالات، سوالات تهیه شده توسط همان دبیران در نوبت خرداد ماه ۱۳۸۹ از مدارس جمع آوری شده و بوسیله متخصصین گروههای آموزشی براساس یک چک لیست نمره گذاری شد خلاصه نتایج به شرح زیر میباشد

میزان آشنایی معلمان نسبت به اصول علمی طراحی سوالات آزمون های پیشرفت تحصیلی در مجموع با میانگین ۱۰/۵۹ و با انحراف استاندارد ۴/۲۹۲ بود که نشان میدهد معلمان نسبت به اصول علمی طراحی سوالات آشنایی خوبی دارند و لی این میزان در حد بسیار بالا نمی باشد.

میزان رعایت بودجه بندی در طراحی سوالات به میزان ۲۹/۰۵ درصد در حد خیلی زیاد، ۴۸/۹ درصد در حد زیاد، ۱۸/۶۶ درصد در حد متوسط، ۲/۹۳ درصد در کم و ۰/۷۱ درصد در حد بسیار کم می باشد.

میزان رعایت طراحی سوال با توجه به محتوای کتاب در طراحی سوالات به میزان ۲۲/۶۳ درصد در حد خیلی زیاد، ۴۸/۱۲ درصد در حد زیاد، ۲۳/۸ درصد در حد متوسط ۵/۵۷ درصد در حد کم و کمتر از نیم درصد در حد بسیار کم می باشد.

میزان رعایت اصل طراحی سوال با توجه به سلسله مراتب (از آسان به مشکل) به میزان ۸/۹۴ درصد در حد خیلی زیاد، ۳۸/۷ درصد در حد زیاد، ۳۷/۵۷ درصد در حد متوسط ۱۴/۰۸ درصد در حد کم و کمتر از یک درصد در حد بسیار کم می باشد.

میزان رعایت طراحی سوال با توجه به سطح کلاسی و توانایی دانش آموزان به میزان ۱۴/۲۴ درصد در حد خیلی زیاد، ۴۸/۵۵ درصد در حد زیاد، ۳۱/۹۳ درصد در حد متوسط ۵/۵۷ درصد در حد کم و کمتر از یک دهم درصد در حد بسیار کم می باشد.

میزان آشنایی معلمان نسبت به اصول علمی طراحی سوالات آزمون های پیشرفت تحصیلی در مجموع با میانگین ۱۰/۵۹ و با انحراف استاندارد ۴/۲۹۲ بود که نشان میدهد معلمان نسبت به اصول علمی طراحی سوالات آشنایی خوبی دارند و لی این میزان در حد بسیار بالا نمی باشد.

کلیدواژه ها: ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، آزمون، حیطة های شناختی، سابقه کار

فهرست مطالب

موضوع	صفحه
چکیده	ج
فهرست مطالب	د
فهرست جدولها	ح
فهرست نمودارها	ط
فهرست شکل ها	ی

فصل اول

۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- عنوان تحقیق	۳
۳-۱- تعریف و بیان مساله	۳
۴-۱- اهداف تحقیق	۵
۱-۴-۱- هدف کلی	۵
۲-۴-۱- هدف جزئی	۵
۵-۱- ضرورت اجرای طرح یا اهمیت موضوع	۶
۶-۱- پیشینه تحقیق	۷
۷-۱- تحقیقات انجام یافته در خارج	۷
۸-۱- تحقیقات انجام یافته در ایران	۸
۹-۱- سوالات ویژه تحقیق	۱۰
۱۰-۱- روش تحقیق	۱۱
۱۱-۱- داده های مورد نیاز	۱۲
۱۲-۱- ابزار گردآوری داده ها	۱۲
۱۳-۱- تعریف جامعه آماری	۱۲
۱۴-۱- شیوه نمونه گیری و حجم نمونه	۱۲
۱۵-۱- روشها و تکنیکهای آماری	۱۲
۱۶-۱- انواع متغیرهای تحقیق	۱۳
۱۷-۱- تعاریف عملیاتی	۱۳

فصل دوم: پیشینه و ادبیات تحقیق

- ۱-۲-۱- مقدمه..... ۱۶
- ۲-۲- ارزشیابی و انواع آن..... ۱۷
- ۳-۲- تعریف ارزشیابی..... ۱۷
- ۴-۲- دو دیدگاه متفاوت در ارزشیابی..... ۱۷
- ۵-۲- دسته بندی ارزشیابی آموزشی..... ۱۸
- ۶-۲- انواع ارزشیابی با توجه به ملاک مورد استفاده..... ۱۸
- ۱-۶-۲- ارزشیابی وابسته به ملاک..... ۱۸
- ۲-۶-۲- ارزشیابی وابسته به هنجار..... ۱۸
- ۷-۲- انواع ارزشیابی آموزشی با توجه به زمان و هدف استفاده از آنها..... ۱۹
- ۱-۷-۲- ارزشیابی آغازین..... ۱۹
- ۲-۷-۲- ارزشیابی تکوینی..... ۱۹
- ۳-۷-۲- ارزشیابی تشخیصی..... ۲۰
- ۴-۷-۲- ارزشیابی تراکمی..... ۲۰
- ۸-۲- طبقه بندی هدفهای آموزشی و نحوه ارزشیابی آنها..... ۲۰
- ۹-۲- مبنای نظری برای یک طبقه بندی جدید..... ۲۵
- ۱۰-۲- آزمون و انواع آن..... ۳۱
- ۱۱-۲- تعریف آزمون..... ۳۱
- ۱۲-۲- انواع آزمون..... ۳۲
- ۱-۱۲-۲- آزمونهای توانایی..... ۳۲
- ۲-۱۲-۲- آزمونهای عاطفی..... ۳۳
- ۳-۱۲-۲- آزمونهای میزان شده یا استاندارد شده..... ۳۳
- ۴-۱۲-۲- آزمونهای معلم ساخته..... ۳۳
- ۵-۱۲-۲- آزمونهای تشریحی گسترده پاسخ..... ۳۴
- ۶-۱۲-۲- آزمونهای تشریحی کوتاه پاسخ..... ۳۴
- ۱-۶-۱۲-۲- قواعد تهیه سوالهای تشریحی..... ۳۴
- ۲-۶-۱۲-۲- محاسن آزمونهای تشریحی..... ۳۵
- ۳-۶-۱۲-۲- معایب و محدودیت های آزمونهای تشریحی..... ۳۵
- ۷-۱۲-۲- آزمونهای عینی..... ۳۵
- ۸-۱۲-۲- آزمونهای چند گزینه ای..... ۳۵
- ۱-۸-۱۲-۲- محاسن و معایب آزمونهای چند گزینه ای..... ۳۶
- ۲-۸-۱۲-۲- قواعد تهیه سوالات چند گزینه ای..... ۳۶
- ۹-۱۲-۲- آزمونهای صحیح - غلط..... ۳۷

- ۳۷.....قواعد تهیه سوالات صحیح-غلط.....۱-۹-۱۲-۲
- ۳۸.....آزمونهای جورکردنی.....۱۰-۱۲-۲
- ۳۸.....آزمونهای کوتاه پاسخ.....۱۱-۱۲-۲
- ۳۸.....قواعد تهیه سوالات کوتاه پاسخ.....۱-۱۱-۱۲-۲
- ۳۹.....تجزیه و تحلیل سوالات آزمون.....۱۳-۲
- ۳۹.....ضرب دشواری سوال.....۱-۱۳-۲
- ۴۰.....تفسیر ضرب دشواری.....۲-۱۳-۲
- ۴۰.....ضرب تمیز سوال.....۳-۱۳-۲
- ۴۰.....محاسبه ضرب تمیز.....۴-۱۳-۲
- ۴۰.....تفسیر ضرب تمیز.....۵-۱۳-۲
- ۴۱.....رابطه بین ضرب تمیز و ضرب دشواری.....۶-۱۳-۲
- ۴۲.....ویژگیهای اصلی آزمون.....۱۴-۲
- ۴۲.....روایی.....۱-۱۴-۲
- ۴۲.....انواع روایی.....۲-۱۴-۲
- ۴۳.....روایی محتوایی.....۳-۱۴-۲
- ۴۳.....روایی وابسته به ملاک.....۴-۱۴-۲
- ۴۳.....روایی سازه.....۵-۱۴-۲
- ۴۴.....عوامل موثر بر روایی آزمون.....۶-۱۴-۲
- ۴۴.....عوامل درونی.....۷-۱۴-۲
- ۴۵.....عوامل بیرونی.....۸-۱۴-۲
- ۴۵.....پایایی.....۹-۱۴-۲
- ۴۵.....روش پایایی مصححان.....۱۰-۱۴-۲
- ۴۶.....روش باز آزمایی.....۱۱-۱۴-۲
- ۴۶.....روش دو نیمه کردن.....۱۲-۱۴-۲
- ۴۶.....روش کودر- ریچارسون.....۱۳-۱۴-۲
- ۴۷.....روش ضرب آلفا.....۱۴-۱۴-۲
- ۴۷.....تحقیقات داخلی انجام یافته در زمینه موضوع.....۱۴-۲
- ۵۵.....تحقیقات خارجی انجام یافته در زمینه موضوع.....۱۵-۲
- ۵۷.....خلاصه فصل.....۱۶-۲

فصل سوم

- ۵۹.....مقدمه.....۱-۳
- ۵۹.....روش تحقیق.....۲-۳
- ۶۰.....جامعه آماری.....۳-۳

۶۰	۳-۴-نمونه آماری.....
۶۰	۳-۵- شیوه نمونه گیری
۶۱	۳-۶-تعداد نمونه.....
۶۱	۳-۷-روش جمع آوری اطلاعات.....
۶۱	۳-۸-ابزار گردآوری داده ها.....
۶۱	۳-۹-انواع متغیرهای تحقیق.....
۶۱	۳-۹-۱-متغیر ملاک.....
۶۱	۳-۹-۲-متغیر پیش بین.....
۶۱	۳-۹-۳-متغیر کنترل.....
۶۱	۳-۹-۴-متغیر مداخله گر.....
۶۲	۳-۱۰-روشهاوتکنیکهای آماری مورداستفاده درتجزیه وتحلیل داده ها.....

فصل چهارم

۶۴	۴-۱-مقدمه.....
۶۴	۴-۲-توصیف وتحلیل داده ها به تفکیک سوالهای تحقیق.....

فصل پنجم

۸۲	۵-۱-مقدمه.....
۸۲	۵-۲-تشریح نتایج تحقیق.....
۸۷	۵-۳-پیشنهادات.....
۸۸	۵-۴-محدودیت ها.....
۸۹	۵-۵-منابع تحقیق.....

فهرست پیوست ها

۹۲	پیوست ۱: پرسشنامه ارزیابی پیشرفت تحصیلی.....
۹۳	پیوست ۲: پرسشنامه اصول سنجش وپیشرفت تحصیلی.....
۹۵	پیوست ۳: خروجی داده های آماری تحقیق درSPSS (پرسشنامه از دانش آموزان).....

فهرست جداول

موضوع

صفحه

جدول ۱-۴	مقایسه میزان آشنایی دبیران علوم پایه و علوم انسانی	۶۴
جدول ۲-۴	آمار توصیفی میزان آشنایی و کاربرد دبیران با اصول سنجش برحسب رشته تدریس	۶۵
جدول ۳-۴	همبستگی بین میزان آشنایی و میزان بکارگیری	۶۷
جدول ۴-۴	مقایسه میزان آشنایی دو گروه لیسانس و فوق لیسانس	۶۸
جدول ۵-۴	آمار توصیفی میزان آشنایی و بکارگیری اصول سنجش توسط دبیران برحسب مدرک تحصیلی	۶۹
جدول ۶-۴	مقایسه میانگین میزان بکارگیری دو گروه معلمان لیسانس و فوق لیسانس	۷۱
جدول ۷-۴	مقایسه میانگین میزان آشنایی دو گروه معلمان زن و مرد	۷۲
جدول ۸-۴	آمار توصیفی میزان آشنایی و کاربرد اصول سنجش توسط دبیران برحسب جنسیت	۷۳
جدول ۹-۴	مقایسه میانگین میزان بکارگیری دو گروه معلمان زن و مرد	۷۵
جدول ۱۰-۴	مقایسه میانگین میزان آشنایی معلمان دوره دیده و ندیده	۷۵
جدول ۱۱-۴	آمار توصیفی میزان آشنایی و کاربرد اصول علمی سنجش توسط دبیران برحسب دوره ضمن خدمت	۷۶
جدول ۱۲-۴	مقایسه میزان بکارگیری دو گروه معلمان دوره دیده و ندیده	۷۸
جدول ۱۳-۴	تحلیل سوال شماره ۱	۷۸
جدول ۱۴-۴	توصیفی میزان سنجش سطح معلومات توسط آزمون از نظر دانش آموزان	۷۹
جدول ۱۵-۴	تحلیل سوال شماره ۲	۷۹
جدول ۱۶-۴	توصیفی پیشرفت تحصیلی با تعداد آزمون از نظر دانش آموزان	۷۹
جدول ۱۷-۴	تحلیل نتایج سوال شماره ۳	۸۰
جدول ۱۸-۴	توصیفی نوع آزمون از نظر دانش آموزان	۸۰
جدول ۱۹-۴	تحلیل نتایج سوال شماره ۴	۸۰
جدول ۲۰-۴	توصیفی سطح دشواری آزمون از نظر دانش آموزان	۸۰

فهرست نمودارها

صفحه

موضوع

- نمودار(۴-۱) : آمار توصیفی کاربرد دبیران با اصول سنجش برحسب رشته تدریس..... ۶۶
- نمودار (۴-۲) : آمار توصیفی میزان آشنایی با اصول سنجش برحسب رشته تدریس..... ۶۶
- نمودار (۴-۳) : توزیع فراوانی میزان آشنایی..... ۶۷
- نمودار (۴-۴) : توزیع فراوانی میزان کاربرد..... ۶۸
- نمودار (۴-۵) : آمار توصیفی بکارگیری اصول سنجش توسط دبیران برحسب مدرک تحصیلی..... ۷۰
- نمودار(۴-۶) : آمار توصیفی میزان یادگیری اصول سنجش توسط دبیران برحسب مدرک تحصیلی..... ۷۰
- نمودار(۴-۷) : توزیع فراوانی سابقه تدریس..... ۷۱
- نمودار(۴-۸) : جدول آمار توصیفی کاربرد اصول سنجش توسط دبیران برحسب جنسیت..... ۷۴
- نمودار (۴-۹) : جدول آمار توصیفی میزان آشنایی اصول سنجش توسط دبیران برحسب جنسیت..... ۷۴
- نمودار (۴-۱۰) : آمار توصیفی کاربرد اصول علمی سنجش توسط دبیران برحسب دوره ضمنی..... ۷۷
- نمودار (۴-۱۱) : آمار توصیفی میزان آشنایی اصول علمی سنجش توسط دبیران برحسب دوره ضمنی..... ۷۷

فهرست شکل ها

صفحه	موضوع
۲۶.....	شکل ۱-۲ : مدل مورد نظری برای تنظیم طبقه بندی جدید.....
۲۸.....	شکل ۲-۲ : سطوح فرایند.....
۳۲.....	شکل ۳-۲ : نقشه مفهومی آزمون.....
۴۱.....	شکل ۴-۲ رابطه بین ضریب تمیز و ضریب دشواری.....

فصل اول

- مقدمه
- عنوان تحقیق
- تعریف و بیان مسئله
- اهداف تحقیق
- ضرورت اجرای تحقیق
- پیشینه تحقیق
- سوالات تحقیق
- تعریف واژه ها

۱-۱ مقدمه

معلم از زمانی که خود را آماده میکند تا موضوعی را تدریس کرده و آن را با ارزشیابی و تصمیم گیری به پایان برساند مراحل مختلفی را پشت سر میگذارد. این مراحل به شکل علمی تحت عنوان الگوی عمومی آموزش^۱ معرفی شده است. الگوی عمومی آموزش شامل سه مجموعه فعالیت است و با نامهای فعالیتهای پیش از آموزش، ضمن آموزش و پس از آموزش شناخته میشود. هر معلم در طول سال تحصیلی به نوعی با این فعالیتهای سرو کار دارد. یعنی اول درس خود را هدف گذاری میکند، تدریس میکند و از تدریس و آموزش خود ارزشیابی میکند. آنچه در تحقیق حاضر به عنوان هدف مورد نظر است مربوط به پس از آموزش و ارزشیابی می باشد.

در این رابطه به نظر میرسد که معلمان در هنگام طراحی و ارائه سوالات امتحانی خود از اصول علمی استفاده چندانی نمی برند [۱] در صدد هستیم تا با سنجش و شناسایی میزان پایبندی معلمان به طراحی سوالات آزمونهای پیشرفت تحصیلی در جهت بهبود فرایند ارزشیابی قدمهایی برداریم. با توجه به اینکه ارزشیابیهای پایان سال ملاکی برای تصمیم گیری در مورد زحمات و تلاشهای دانش آموزان می باشد و احتمال دارد که خطاهای بسیار کوچک معلمان و طراحان سوالات عواقب خوشایندی نداشته باشد و ناخواسته تعدادی از دانش آموزان مردود بشوند و یا به ناحق نمره قبولی بگیرند پس بهتر و اولی است در این مرحله از الگوی عمومی آموزش که ارزشیابی است اقدامات و فعالیتهای معلمان به شکل علمی و دقیق پی گیری شود.

با توجه به موارد فوق ارزشیابی به عنوان یک فرایند نظامدار برای جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات گفته میشود تا بر اساس آن میزان تحقق اهداف تعیین گردد. در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی نیز دو اقدام صورت میگیرد که عبارتند از: تعیین تحقق هدفهای آموزشی و سنجش یا اندازه گیری عملکرد یاد گیرندگان؛ و لذا ارزشیابی هم با توجه به میزان تحقق اهداف صورت میگیرد. [۲] معلمان مدارس موظف هستند در ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان اصول علمی را رعایت کنند؛ از جمله مواردی که به عنوان اصول علمی طراحی سوالات مورد نظر دست اندرکاران تعلیم و تربیت می باشد علاوه بر رعایت طبقه بندی بلوم موضوعات زیر می باشد: ضریب تمییز، سطح دشواری سوالات، نحوه ترتیب و آرایش سوالات در ورقه امتحانی، استفاده از انواع مختلف سوالات، بودجه بندی سوالات بر اساس محتوا، ارتباط مستقیم سوالات با اهداف آموزشی و ... می باشد [۳] موارد فوق به استثنای سطح دشواری سوالات و ضریب تمییز که بویژه در مورد سوالات هنجار مرجع کاربرد دارد در تحقیق حاضر بررسی می شود.

¹ - General Teaching Model

متأسفانه معلمان مدارس بنا به دلایل ناشناخته ای در تهیه آزمونهای پیشرفت تحصیلی به شکل علمی سوالات خود را طرح نمی نمایند ، لذا تحقیق حاضر در صدد است تا این ادعا را مورد سنجش و بررسی قرار داده ، کاستیها، نقایص وعوامل تاثیرگذار را شناسایی و همراه با تحلیل و پیشنهاداتی به مسئولین محترم و دست اندرکاران وزارت آموزش و پرورش ارائه نماید. در تحقیق حاضر بوسیله پرسشنامه های محقق ساخته میزان آشنایی معلمان شهرستان مشگین شهر مورد ارزیابی قرار گرفت وهمچنین سوالات طراحی وارائه شده در پایان دوره آموزشی (پایان سال) توسط همان دبیران از مدارس جمع آوری شده و توسط متخصصان علوم تربیتی و دبیران دروس جامعه هدف نوع سوالات را از لحاظ قرار گرفتن در طبقه بندی حیطه شناختی و رعایت اصول علمی طراحی سوالات مشخص کرده و در نهایت به شکل توصیفی و تحلیلی گزارش میکنیم . در تحقیق حاضر فرض بر این است که اگر سوالات بر اساس طبقه بندی حیطه شناختی بلوم ارائه بشوند و در طراحی آنها اصول علمی طراحی سوالات که توسط گرانلاند و دیگران پیشنهاد شده رعایت بشود علمی است . به طور کلی تعیین میزان آشنایی دبیران وپایبندی آنها به طراحی علمی سوالات و رعایت طبقه بندی حیطه شناختی در طرح سوالات محور بررسی حاضر می باشد.

۱-۲ عنوان تحقیق

بررسی میزان آشنایی دبیران شهرستان مشگین شهر با ابزارهای سنجش پیشرفت تحصیلی و استفاده آنها از ابزارهای سنجش پیشرفت تحصیلی

۱-۳ تعریف و بیان مساله

تحقیقات انجام یافته در زمینه سوالات آزمونهای پیشرفت تحصیلی نشان میدهد که سوالات عمدتاً بر اساس ارزیابی طبقات پایین حیطه شناختی بلوم تنظیم شده و اصول علمی طراحی سوالات چندان مورد توجه نبوده است. نتایج تحقیقاتی که توسط برخی از محققان از قبیل علوی ۱۳۷۵، رفاه کار و مشایخی ۱۳۷۵ ، معتمدی ۱۳۷۳ ، عابدی ۱۳۷۳) حمیدطحان پور (۱۳۷۵) ، عباسعلی شمسی کهریز سنگی (۱۳۷۴) ، و حبیب ا...تقی پور سهل آبادی(۱۳۷۲) در این زمینه انجام شده است نشان میدهد که سوالات آزمونهای پیشرفت تحصیلی عمدتاً به جای در نظر گرفتن تمام طبقات حیطه شناختی متکی بر سطوح پایین حیطه شناختی است و بجز ارزیابی محفوظات و اندوخته های ذهنی عاملی را اندازه گیری نمیکند . تحقیق حاضر و پژوهشهایی از این دست علاوه بر شناسایی این مشکل راهکارهایی را جهت ارائه به مسئولین و دست اندرکاران آموزش و پرورش تدارک میبیند.با توجه به نتایج تحقیقات فوق که در کشورمان صورت گرفته است و با توجه به اینکه اکثر سوالات و حتی محتوای کتب درسی عمدتاً در طبقات بالای حیطه شناختی طراحی نشده است لذا مسلم است که اصول علمی طراحی سوالات مورد توجه قرار نگرفته است و دانش آموزان معمولاً بدون توجه به مفاهیم و فرایندهای عالی تفکر از قبیل اندیشیدن ، توسعه ، تعمیم ، تجرید و ... به سطوح بالاتر هدایت می شوند. [۴]

البته نتایج تحقیقات دیگری که توسط عابدی در سال ۱۳۷۳ و روشنفکر دزفولی و هومن در سال ۱۳۷۳ صورت گرفته نشان می دهد که سوالات طراحی شده خوب بوده است . [۵]

با این اوصاف شناسایی و تعیین میزان آشنای و کاربرد دبیران مدارس متوسطه نظری شهرستان مشگین شهر نسبت به طراحی علمی آزمونهای پیشرفت تحصیلی سوال و موضوعی است که باید مورد توجه مسئولین و دست اندر کاران آموزش و پرورش قرار گیرد؛ برنامه تحقیقی حاضر در این راستا هدف گذاری شده است. تحقیق حاضر در صدد است تا با ارائه پرسشنامه ای در رابطه با سنجش و اندازه گیری پیشرفت تحصیلی و جمع آوری و بررسی سوالات آزمونهای پیشرفت تحصیلی دبیران مدارس متوسطه نظری شهرستان مشگین شهر آنها را از این منظور مورد بررسی قرار دهد که دبیران به چه میزان با مبانی سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی آشنا هستند و در طراحی سوالات خود به چه میزانی اصول علمی طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را رعایت می کنند؟ و به چه میزانی سلسله مراتب مراحل شش گانه طبقات شناختی بلوم را در نظر میگیرند؟

گسترده ترین تحقیق در زمینه ارزشیابی آزمونهای پیشرفت تحصیلی که به تدوین یک برنامه و مقیاس مدون منجر شده است به فعالیت و تحقیقات ارزشمند گراندوند برمی گردد که در سال ۱۹۸۲ ارائه شده است و در تحقیق حاضر از استنادات و راهنمائی های آن استفاده بیشتری میشود. [۴] هم چنین سومین مطالعه بین المللی ریاضیات و علوم که با علامت اختصاری «تیمز»^۲ شناخته میشود در سال تحصیلی ۷۳/۷۴ توسط انجمن بین المللی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در سراسر دنیا حتی ایران انجام شد هدف این تحقیق نیز بهبود فرایند ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان می باشد. هم چنین ارتقای سطح یادگیری در درون نظام های آموزشی جهان. بهبود سیاستها برنامه ریزیهای آموزشی مربوط به فرایند تدریس و یادگیری نیز جزو اهداف «تیمز» آمده است [۷]

هم چنین در تحقیق دیگری که در سال ۱۹۸۳ توسط فلمینگ^۳ و شامبرز^۴ صورت گرفته این نتیجه به دست آمده است که از ۸۸۰۰ سوالی که در مدارس متوسطه^۵ استفاده شده نزدیک به ۸۰ درصد آن در سطح دانش بوده است.

در تحقیق حاضر پایبندی به طراحی علمی سوالات به این صورت عملیاتی میشود که آیا معلمان در طراحی سوالات آزمون پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم سوالات با اهداف آموزشی ، بودجه بندی سوالات بر اساس محتوا ، نحوه ترتیب و آرایش سوالات ، ترتیب سوالات بر اساس ترتیب مطالب درسی، زمان بندی پاسخدهی به سوالات ، استفاده از انواع سوالات مختلف ، استفاده از دستور العمل و راهنمای پاسخگویی ، مراحل طبقه بندی حوزه شناختی بلوم و یا سایر اصول علمی طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی که توسط نظریه پردازان مختلف مطرح شده را در نظر می گیرند یا خیر؟ در این پژوهش در نظر داریم تا با بررسی ، توصیف و و تبیین سوالات طراحی شده توسط معلمان

² - Third international mathematics and science study

³ - Fleming

⁴ - Chambers

⁵ - High School

مدارس ، نقایص احتمالی را شناسایی کنیم و آنرا به شکل آماری و تحلیلی گزارش نماییم تا مورد توجه مسئولان و دست اندر کاران تعلیم و تربیت کشور قرار گیرد.

هم چنین در پژوهش حاضر رابطه متغییر هایی از قبیل سابقه کار ، مدرک تحصیلی ، جنسیت مورد بررسی قرار می گیرد ، هر چند تحقیقات انجام یافته در زمینه تاثیر گذاری این عوامل زیاد نیست ولی نتایج تحقیق علوی در سال ۱۳۷۵ ، معتمدی و ابراهیمی در سال ۱۳۷۳ در زمینه تاثیر سابقه کار در عملکرد معلمان قابل بررسی مجدد است . در رابطه با مدرک تحصیلی استدلال عقلی و منطقی این است که مدرک تحصیلی بالا موثر تر از مدارک پایین می باشد چرا که شناخت بیشتر در کرائی افراد تاثیر میگذارد و زاویه ورود به مسائل است [۸] هم چنین در تحقیق الهام پور (۱۳۷۳) تفاوتی معنی دار بین عملکرد مدرسین فوق لیسانس و لیسانس گزارش شده است و لذا این موضوع نیز مفروض تحقیق پیش رو می باشد . نتایج تحقیقات پناهی (۱۳۷۳) سلیمانی (۱۳۷۵) و بیداری کلیبر (۱۳۷۳) میتواند به عنوان استدلالی برای این فرض استناد شود که جنسیت تاثیری در عملکرد افراد دارد و لذا در تحقیق حاضر جهت مطالعه هدف گذاری شده است.

به طور کلی سوال محوری در تحقیق حاضر این است که :

آیا معلمان با اصول ومبانی سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی آشنا هستند و به چه میزان؟ و چه اندازه از آنها در طراحی سوالات بهره می برند؟

۱-۴ اهداف اجرای طرح

۱-۴-۱ هدف کلی

تعیین میزان آشنایی معلمان مدارس متوسطه شهرستان مشگین شهر نسبت به اصول علمی طراحی آزمونهای پیشرفت تحصیلی در سال تحصیلی ۸۸-۸۹

۱-۴-۲ اهداف جزئی

- شناسایی و تعیین میزان آشنایی معلمان به اصول علمی طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- شناسایی و تعیین میزان پایبندی معلمان در توجه به نقش هدفهای شناختی در طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

- شناسایی و تعیین میزان رعایت اصل بودجه بندی در طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- شناسایی و تعیین میزان رعایت اصل ترتیب و آرایش سوالات (آسان به مشکل) در طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

- شناسایی و تعیین میزان رعایت اصل زمان بندی در پاسخ دهی دانش آموزان به سوالات در طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

- شناسایی و میزان رعایت اصل ارتباط سوالات با اهداف آموزشی در طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- شناسایی و تعیین میزان رعایت اصل توجه به توانایی دانش آموزان در طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- شناسایی و تعیین میزان رابطه «سابقه کار» معلمان با آشنایی و کاربرد اصول علمی طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- شناسایی و تعیین رابطه «مدرک تحصیلی» معلمان با آشنایی و کاربرد اصول علمی طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- شناسایی و تعیین رابطه «جنسیت» معلمان با آشنایی و کاربرد اصول علمی طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- شناسایی و تعیین اینکه در طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی کدام یک از طبقات حیطة شناختی بلوم بیشتر مورد توجه معلمان قرار میگیرد.
- شناسایی و تعیین میزان پایبندی معلمان به رعایت سلسله مراتب طبقات حیطة شناختی در طراحی سوالات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

۱-۵ ضرورت اجرای طرح یا اهمیت موضوع

گاهی در محل آموزشگاهها با معلمانی برخورد کرده ام که هنگام طرح سوالات بیش از ۱۵ دقیقه وقت صرف نمی کنند و در دفتر دبیران و در حضور سایر همکاران و در شلوغی و هنگام محاوره با همکاران و هم چنین بدون طرح و نقشه قبلی سوالات خود را طرح ، پاکنویس و به مدیر ارائه میدهند. همیشه این سوال در ذهنم بود و هست که آیا معلمان در این زمان کم و بدون برنامه میتوانند سوال را به شکل علمی طراحی نمایند؟ به طوری که هم اهداف آموزشی را در بر داشته باشد و هم نقاط ضعف معلم و آموزش را مشخص سازد؟! لذا تحقیق حاضر در پاسخ به این مشکل طراحی و اجرا میشود. نتایج تحقیق میتواند در اختیار مسئولین و دست اندرکاران آموزش و پرورش قرار گیرد تا در بهبود فرایند یاددهی و یادگیری ، ارزشیابی صحیح و علمی و تصمیم گیریهای درست مورد استفاده قرار گیرد. با توجه به اینکه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی یکی از مهم ترین فعالیت های آموزشی معلمان و مربیان است لذا باید در سراسر جریان و فرایند آموزش به ارزشیابی میزان یادگیری شاگردان خود پردازند. با ارزشیابی صحیح و علمی معلم اشکالات و نقایص موجود در هدفها ، محتوا ، شیوه ها و وسایل آموزشی و اشکالات فعالیت آموزشی را در می یابد و از کیفیت توفیق و شکست شاگردان و میزان آمادگی آنان برای فعالیتهای بعدی اطلاع حاصل میکند و وجوه قوت و ضعف تدریس خود را می شناسد.

نتایج تحقیق حاضر به شکل کاربردی در بهبود فرایند ارزشیابی راهکارهایی ارائه می دهد. و بدیهی است در صورت بهبود فعالیت های ارزشیابی است که میتوانیم جلوی افت تحصیلی و مردودی های مرتبط با نقص ارزشیابی را گرفته و از هدر رفتن سرمایه مادی و نیروی انسانی جلوگیری نمائیم. البته اگر سوالات عمدتاً در سطوح پایین شناختی طراحی و ارائه بشوند ظاهراً به افت

تحصیلی منجر نمی شود ولی افت تحصیلی ناشی از این گونه ارزشیابیها موقعی نتیجه می دهد که دانش آموزی بعد از فراغت از تحصیلات عمومی نمی تواند یک درخواست نامه را بنویسد. در این راستا تلاش در جهت گسترش تفکر ، خلاقیت ، تولید و توسعه دانش موقعی محقق میشود که از دانش آموزان انتظار ساده اندیشی را نداشته باشیم چرا که در این حالت به مانند تاثیر « پیگمالیون » انتظار بر عملکرد یادگیرندگان تاثیر میگذارد [۹] و اگر از دانش آموزان اطلاعاتی در سطح دانش بخواهیم در همان حد هم یاد خواهند گرفت و عملکردشان هم ابتدایی و سطحی خواهد بود و این افتی است که از آن یاد کردیم.

در آرشيو اطلاعاتی سازمان آموزش و پرورش استان اردبیل آمده است که در دروس شیمی ۱ و فیزیک ۱ سال اول متوسطه به ترتیب ۶۲/۹ و ۵۶/۳ درصدنمره قبولی وجود داشته که میانگین نمرات آنان ۹/۳۷ و ۸/۷۵ بوده است این نمرات علاوه بر اینکه افت قابل توجهی را نشان میدهد در این رابطه مفروض تحقیق حاضر این است که ممکن است تعدادی از نمرات قبولی یا مردودی دانش آموزان به علت ضعف در ارزشیابی باشد لذا با تحقیق و مشخص کردن ضعف ارزشیابی به مسئولین محترم آموزش و پرورش راهکارهایی تحقیقی و علمی ارائه میشود تا در صدد چاره بر آیند. هم چنین با توجه به اینکه ماموریت اخیر آموزش و پرورش توسعه تفکر ، خلاقیت، تولید دانش و هم چنین قرار گرفتن در مسیر سازندگی یادگیری می باشد بی توجهی به مساله ارزشیابی باعث توسعه فرهنگ حافظه اندوزی شده و آموزش و پرورش را در رسیدن به اهداف خود باز خواهد داشت پس بهتر است بهبود فرایند ارزشیابی و توجه به سطوح بالاتر شناختی در طبقه بندی بلوم محور ارزشیابی قرار گیرد تا بیش از پیش شاهد توسعه دانش ، خلاقیت ، نوآوری و سازندگی یادگیری در آموزش و پرورش باشیم. نتایج تحقیق حاضر در مسیر این ماموریت مهم می باشد و مستقیماً در بهبود فرایند ارزشیابی می تواند موثر باشد.

۱-۶ سوابق مربوط به تحقیق های انجام شده مرتبط با طرح مورد نظر و

نتایج آنها (پیشینه تحقیق)

۱-۷ تحقیقات انجام یافته در خارج

بهترین و علمی ترین تحقیقات انجام یافته در این زمینه فعالیت های ارزشمند گروه بنجامین بلوم می باشد که در آن اهداف آموزشی به سه حیطه اصلی و طبقات مختلفی تقسیم شده است. طبقه بندی بلوم عمدتاً در زمینه حیطه شناختی است به خاطر اینکه این حوزه ، پایه ای برای حوزه های دیگر بوده و اکثر ارزشیابیهای انجام گرفته در آموزش و پرورش در این حیطه صورت میگیرد. [۱۰] لذا این تحقیقات پیشینه خوبی برای تحقیق حاضر می باشد.

هم چنین چند نفر از صاحب نظران آموزشی در سال ۲۰۰۱ در طبقه بندی حیطه شناختی بلوم تجدید نظر کرده و طبقه بندی تازه ای با نام یک طبقه بندی برای یادگیری ، آموزش و سنجش